

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

©2018 ЗОРІНА О. А., КСЕНДЗУК В. В., ГОРДОПолов В. Ю.

УДК 339.9:658.11

Зоріна О. А., Ксендзук В. В., Гордополов В. Ю. Використання інновацій та функціонування системи управління діяльністю підприємств зовнішньої торгівлі

Трансформаційні процеси в економіці України ставлять нові завдання перед суб'єктами господарювання. Одним з таких є впровадження в господарську діяльність інноваційних продуктів та процесів, що в Експортній стратегії задекларовано як основне завдання на найближчі роки. Відповідно до проаналізованих статистичних даних сучасний стан інноваційної діяльності та її частки в експортних операціях українських підприємств характеризується низькими показниками. Розкрито причини низького рівня інноваційної діяльності підприємств та представлено обґрунтування необхідності їх інноваційного розвитку. Окреслено зв'язок між системою управління діяльністю підприємства та впровадженням інноваційної діяльності. Охарактеризовано особливості реалізації кожної з фаз інноваційної діяльності в розрізі прийняття рішень у сфері здійснення господарської діяльності. Це сприятиме задоволенню потреб як зовнішніх, так і внутрішніх груп зацікавлених користувачів щодо формування достовірного інформаційного забезпечення в системі управління діяльністю підприємства, а також стане підставою формування нових перспектив у сфері стратегічного розвитку суб'єкта господарювання.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, зовнішня торгівля, система управління підприємством.

Рис.: 4. **Бібл.:** 16.

Зоріна Олена Анатоліївна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри обліку та оподаткування, Національна академія статистики, обліку та аудиту (вул. Підгірна, 1, Київ, 04107, Україна)

E-mail: Alena07080978@gmail.com

Ксендзук Валентина Віталіївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, Житомирський державний технологічний університет (вул. Чуднівська, 103, Житомир, 10002, Україна)

E-mail: walentyna_ksiedzuk@ukr.net

Гордополов Володимир Юрійович – кандидат економічних наук, доцент, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

УДК 339.9:658.11

Зорина Е. А., Ксендзук В. В., Гордополов В. Ю. Использование инноваций и функционирование системы управления деятельностью предприятий внешней торговли

Трансформационные процессы в экономике Украины ставят новые задания перед субъектами хозяйствования. Одним из таких является внедрение в хозяйственную деятельность инновационных продуктов и процессов, что в Экспортной стратегии задекларировано как основная задача на ближайшие годы. Согласно проанализированному статистическому данным современное состояние инновационной деятельности и ее доли в экспортных операциях украинских предприятий характеризуется низкими показателями. Раскрыты причины низкого уровня инновационной деятельности предприятий и представлено обоснование необходимости их инновационного развития. Определена связь между системой управления деятельностью предприятия и внедрением инновационной деятельности. Охарактеризованы особенности реализации каждой из фаз инновационной деятельности в разрезе принятия решений в сфере осуществления хозяйственной деятельности. Это будет способствовать удовлетворению потребностей как внешних, так и внутренних групп заинтересованных пользователей в части формирования достоверного информационного обеспечения в системе управления деятельностью предприятия, а также станет основой формирования новых перспектив в сфере стратегического развития предприятия.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, внешняя торговля, система управления предприятием.

Рис.: 4. **Библ.:** 16.

Зорина Елена Анатольевна – доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры учета и налогообложения, Национальная академия статистики, учета и аудита (ул. Подгорная, 1, Киев, 04107, Украина)

E-mail: Alena07080978@gmail.com

Ксендзук Валентина Витальевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры международных экономических отношений, Житомирский государственный технологический университет (ул. Чудновская, 103, Житомир, 10002, Украина)

E-mail: walentyna_ksiedzuk@ukr.net

Гордополов Владимир Юрьевич – кандидат экономических наук, доцент, Киевский национальный торгово-экономический университет (ул. Киото, 19, Киев, 02156, Украина)

UDC 339.9:658.11

Zorina O., Ksendzuk V., Gordopolov V. Yu. The Use of Innovations and the Functioning of the System of Management of Foreign Trade Enterprises' Activity

Transformation processes in the Ukrainian economy set new tasks for business entities. One of these is the introduction of innovative products and processes into the economic activity, which is declared in the Export Strategy as the main task for the coming years. According to the analyzed statistical data, the current status of innovation activity and its share in the export operations of Ukrainian enterprises is characterized by low indicators. The reasons of the low level of innovative activity of enterprises have been disclosed and a substantiation of necessity of their innovation development is presented. The relationship between the enterprise management system and the introduction of innovation activities has been defined. The article characterizes features of the implementation of each phase of innovation activity in the context of decision-making in the sphere of economic activities. This will contribute to meeting the needs of both external and internal groups of interested users in terms of formation of reliable information support in the enterprise management system, and will also provide the basis for forming new prospects in the sphere of strategic development of enterprise.

Keywords: innovations, innovation activity, foreign trade, enterprise management system.

Fig.: 4. **Bibl.:** 16.

Zorina Olena A. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Accounting and Taxation, National Academy of Statistics, Accounting and Audit (1 Pidhirna Str., Kyiv, 04107, Ukraine)

E-mail: Alena07080978@gmail.com

Ksendzuk Valentyna V. – PhD, Associate Professor of the Department of International Economic Relations, Zhytomyr State Technological University (103 Chudnivska Str., Zhytomyr, 10002, Ukraine)

E-mail: walentyna_ksiedzuk@ukr.net

Gordopolov Volodymyr Yu. – PhD, Assistant Professor, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

Економічне зростання країни залежить від багатьох чинників, суб'єктами виникнення яких є держава, підприємства та домогосподарства. Взаємодіючи між собою, вони впливають на розвиток економічних процесів і визначають напрямки змін. Одним із видів діяльності підприємств є вихід на зовнішні ринки товарів і послуг, який характеризує новий рівень розширення підприємницької діяльності. Крім того, в сучасних умовах все більшого значення набуває інноваційна діяльність, яка також є ідентифікатором розвитку господарської діяльності підприємств та сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності суб'єкта та його предмета діяльності. Своєю чергою, ринкова економіка встановлює ряд показників, які впливають на розвиток зовнішньої торгівлі в країні. Завдання держави полягає у створенні відповідних умов для ведення зовнішньоекономічної діяльності.

На сьогодні перед Україною стоїть завдання переходу «до експорту наукомісткої інноваційної продукції для сталого розвитку та успіху на світових ринках» [3, с. 10], що задекларовано в Експортній стратегії України «Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі 2017–2021», яка була розроблена за технічної підтримки Міжнародного торговельного центру. Тому використання інновацій у зовнішньоекономічній діяльності підприємств та їх роль в удосконаленні системи управління є актуальним питанням, яке потребує дослідження та виокремлення обґрунтованих напрямів вирішення.

У науковій літературі проблеми використання інновацій у діяльності підприємств розкривають у своїх працях: В. В. Зянько, І. Ю. Спіфанова, В. В. Зянько [6], О. В. Кантаєва [8], М. Д. Корінко [10], М. І. Крупка [11], П. С. Харів [14], М. В. Чорна, С. В. Глухова [16] та інші. Науковці вирішують питання, пов'язані з теоретичним обґрунтуванням сутності інновацій, аналізом розвитку інноваційного процесу та використанням моделі інноваційного розвитку, а також з визначенням ефективності інноваційної діяльності підприємств. Крім того, у системі управління приділяється значна увага обліковому забезпеченню інноваційної діяльності, що є підставою формування інформаційного забезпечення діяльності підприємства.

Формування цілей статті. Враховуючи сучасні вимоги розвитку економічних відносин між суб'єктами зовнішньої торгівлі та завдання, які стоять перед підприємствами у сфері впровадження інноваційної продукції, система управління суб'єктів господарювання повинна враховувати виклики та можливості з метою її ефективного функціонування та задоволення потреб як зовнішніх, так і внутрішніх груп зацікавлених користувачів. Тому метою статті є обґрунтування особливостей трансформаційного процесу системи управління зовнішньоекономічною діяльністю в умовах використання інновацій (товарів чи послуг, виробничих технологічних процесів тощо),

що сприятиме отриманню позитивних результатів у частині сталого розвитку та підвищення конкурентоздатності на зовнішніх ринках товарів і послуг.

Завдання держави, що поставлено в Експортній стратегії України, полягає у «створенні сприятливих умов, що стимулюють торгівлю та інновації для диверсифікації експорту» [3, с. 10]. В існуючих умовах розвитку підприємницької діяльності в структурі ВВП України за 2017 р. три позиції займають ключові місця: оптова та роздрібна торгівля і ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (14%), переробна промисловість (12%), сільське, лісове та рибне господарство (10%) [1] (рис. 1). Натомість у товарній структурі експорту перші місця займають: недорогоцінні метали та вироби з них (23,4%) та продукти рослинного походження, які не є інноваційним товаром (21,3%) [13] (рис. 2). Таким чином, український експорт характеризується низьким рівнем технологічності експортованих товарів, що вимагає його диверсифікації у частині як товарної структури, так і географічної. Це дозволить забезпечити поступове перетворення економіки на інноваційну та наукомістку, а також підвищити конкурентоспроможність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» «інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [4]. Інноваційна діяльність характеризується як діяльність, що спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг» [4].

В Україні визначено на рівні законодавства також стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності на 2011–2021 рр., що задекларовано в Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»:

«1) освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії;

2) освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки;

3) освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення та з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;

4) технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу;

5) впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики;

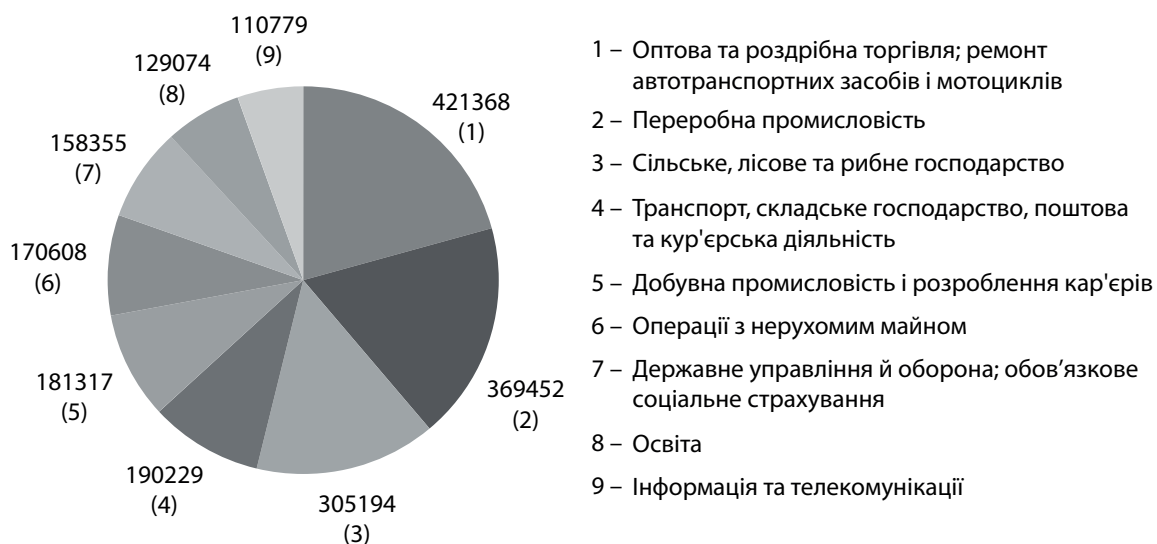

Рис. 1. Склад ВВП за виробничим методом у 2017 р. (у фактичних цінах, млн грн)

Джерело: складено за [1].

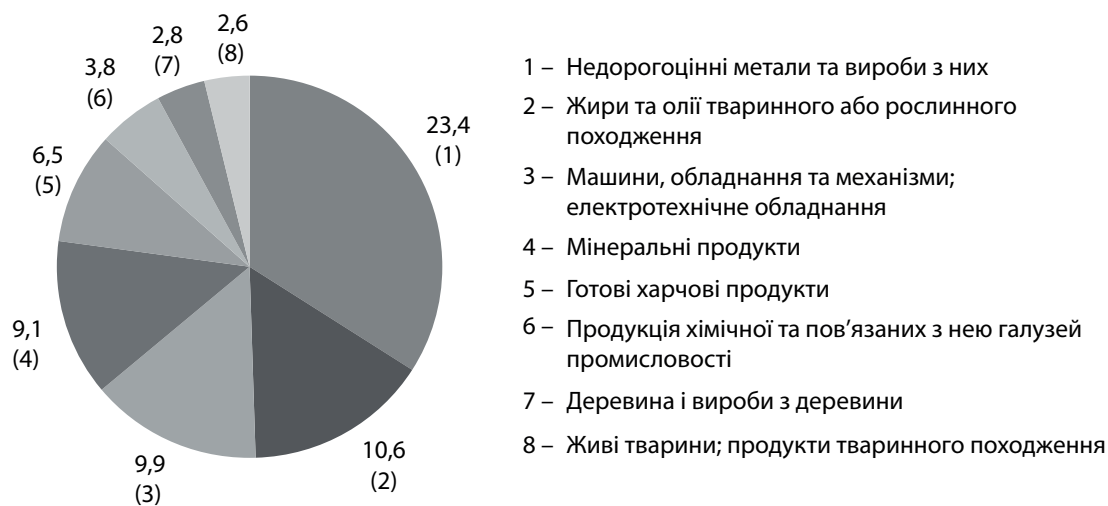

Рис. 2. Експорт у 2017 р. (у % до загального обсягу)

Джерело: складено за [13].

6) широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища;

7) розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки» [5].

На необхідності інноваційного розвитку країни наголошують у своїх дослідженнях і науковці. Так, наприклад, І. В. Ховрак і П. С. Мельничук пишуть: «з метою підвищення інноваційної активності економічної політики на реалізації моделі економіки, що ґрунтується на високотехнологічних галузях з виокремленням пріоритетів розвитку інноваційної сфери; 2) вдосконалити інституційне забезпечення інноваційної діяльності; 3) розвивати інфраструктуру ринку інновацій; 4) підвищити якість управління інноваційною діяльністю; 5) підтримувати провідних вчених та наукові колективи, які здатні забезпечити

високий рівень освіти, необхідний для ефективного ведення інноваційної діяльності тощо» [15, с. 224].

Враховуючи зазначені пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності та загальні тенденції в зовнішній торгівлі товарами (див. рис. 2), можемо зробити висновок, що перед українськими експортерами стоїть завдання оновлення свого виробничого обладнання та вдосконалення процесів виробництва, використання нових знань та інтелектуальних продуктів, впровадження інноваційних програм і розробки інноваційних проектів. Такі зміни впливатимуть на організацію та здійснення управлінських функцій, що вимагає трансформації їх структури та завдань.

«Інновації мають вирішальне значення для підвищення продуктивності, диверсифікації виробництва та збільшення доданої вартості. Мобілізація

ресурсів з державного і приватного сектора може забезпечити міцну основу для науково-дослідницької діяльності в країні, особливо шляхом скоординованих ініціатив державної політики. Залучення ПП як основна рушійна сила інновацій шляхом передачі технологій та імпорту також буде мати величезне значення для поступового переходу до більш інноваційної економіки» [3, с. 31].

На наступному етапі дослідження розглянемо сучасний стан впровадження інновацій у діяльність промислових підприємств, який характеризує інноваційну активність українських суб'єктів господарювання (рис. 3).

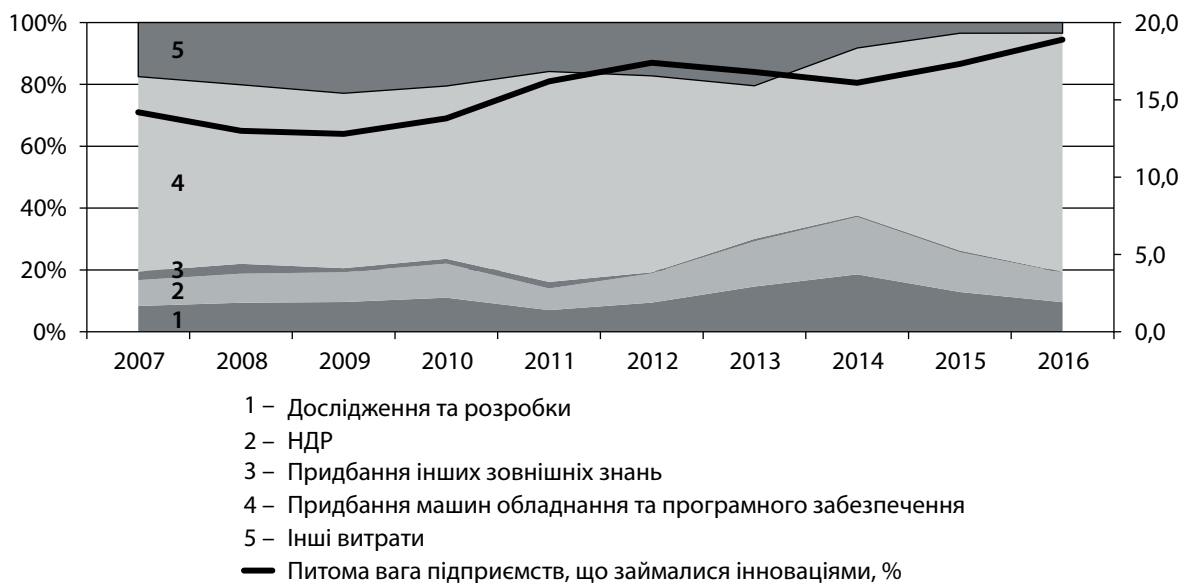

Рис. 3. Інноваційна активність підприємств України у 2007–2017 рр.

Джерело: складено за [7].

Відповідно до статистичних даних підприємства в частині здійснення інноваційної діяльності надають перевагу впровадженню у виробництво інноваційних видів продукції (у 2016 р. – 4 139 найменувань, що в порівнянні з минулими роками поступово зростає) та впровадженню нових технологічних процесів (у 2016 р. – 3 489 процесів, що значно більше, ніж у минулих роках; у 2015 р. – усього 1 217 найменувань) [2].

Таким чином, можемо зробити висновок, що діяльність суб'єктів господарювання в напрямку використання інноваційних технологічних процесів та використання інноваційних видів продукції має низьку динаміку зростання та характеризується низьким рівнем зацікавленості серед підприємств. Адже лише 18,9% українських підприємств займаються інноваційною діяльністю.

«Причини низького рівня інноваційної діяльності промислових підприємств:

1) недостатня конкуренція: підприємства, які конкурують з імпортною продукцією, як правило, є більш активними в контексті інновацій. Уряд має

створити умови для захисту конкуренції й уникнення монополізму;

2) домінування в економічній структурі сировинних галузей, які менш схильні до інноваційних процесів;

3) відсутність податкових пільг для інноваційних галузей в Україні, відсутність законодавчої бази для інноваційних податкових пільг або податкових кредитів для підприємств, що реалізують інновації;

4) у цілому обмежене державне фінансування вчених: через низькі заробітні плати і відсутність визнання професії вченого у суспільстві та відсутність інноваційної інфраструктури велика кількість вчених залишає країну» [3, с. 32].

Вважаємо, що однією з основних причин для підприємств зовнішньоекономічної діяльності також є умови податкового та митного законодавства. Відповідно до Податкового кодексу України окремі операції, пов'язані з інноваційною діяльністю підприємств, звільняються від оподаткування податком на додану вартість. Так, наприклад, «до 1 січня 2019 року звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з: постачання на території України техніки, обладнання, устаткування, визначених статтею 7 Закону України «Про альтернативні види палива»; до 1 січня 2023 року суб'єкти космічної діяльності звільняються від сплати податку на додану вартість за операціями з: постачання на митній території України результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт, які виконуються для потреб космічної діяльності; до 1 січня 2025 року суб'єкти літакобудування звільняються від оподаткування податком на додану вартість по операціях з: постачання на митній території України результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт, які виконуються для потреб літакобудівної промисловості» [12].

Харів П. С. пропонує для активізації інноваційної діяльності підприємств «ввести в структуру підприємства інноваційно-інформаційні центри, де певна категорія спеціалістів займалася б внутрішніми комунікаціями, зокрема пошуком і відбором необхідної для підприємства науково-технічної, економічної та іншої інформації, випуском внутрішньофірмових видань, підготовлених на основі спеціальних конференцій (інформаційних листів, бюлетенів, журналів)» [14, с. 77]. Такі пропозиції є доцільними у взаємозв'язку зі створенням відповідних умов у державі для розвитку інноваційної діяльності. Крім того, необхідно визначити ступінь взаємодії створених ланок організаційної структури з управлінськими секторами підприємства, а також врахувати доцільність його виокремлення в окремий підрозділ чи функціонування в рамках одного з існуючих.

Одним із підрозділів підприємства, який може виконувати функції інноваційно-інформаційного центру, є система управління зовнішньо-економічною діяльністю суб'єктів господарювання. У такому випадку вона повинна відповідати особливостям інноваційного циклу. У науковій літературі обґрунтовано підхід, відповідно до якого «повний життєвий цикл інновації включає підготовчу, проектно-робочу фази, а також фази впровадження та спаду (розвитку)» [16, с. 54]. Також науковці виділяють

окремий підрозділ управління – управління інноваційною діяльністю, який характеризують «як складову менеджменту сучасного підприємства, що охоплює планування, організування та стимулювання інноваційної діяльності, реалізацію інноваційних проектів, розрахованих на отримання конкурентних переваг і зміцнення ринкових позицій підприємства» [9, с. 121].

Крім того, С. В. Князь та Н. М. Комарницька визначають завдання управління інноваційною діяльністю та зазначають, що воно полягає в ефективному управлінні «процесом розроблення, впровадження, виробництва та комерціалізації інновацій з узгодженням відповідних рішень із системами управління операційною (виробничою), маркетинговою, фінансовою і кадровою діяльністю» [9, с. 122].

Доцільно проаналізувати зв'язок системи управління зовнішньоекономічною діяльністю та впровадження інновацій на підприємстві з метою виявлення напрямів зміни в управлінні (рис. 4).

Зокрема, вважаємо, що найістотнішим показником будуть саме етапи здійснення інноваційної діяльності, які описують у своїх дослідженнях науковці. Зокрема, М. В. Чорна, С. В. Глухова обґрунтовують фази впровадження інноваційної діяльності, відповідно до яких «підготовча фаза відображає витрати підприємства на дослідження ринку, потреб споживачів, їх настрої, необхідність та можливості здій-

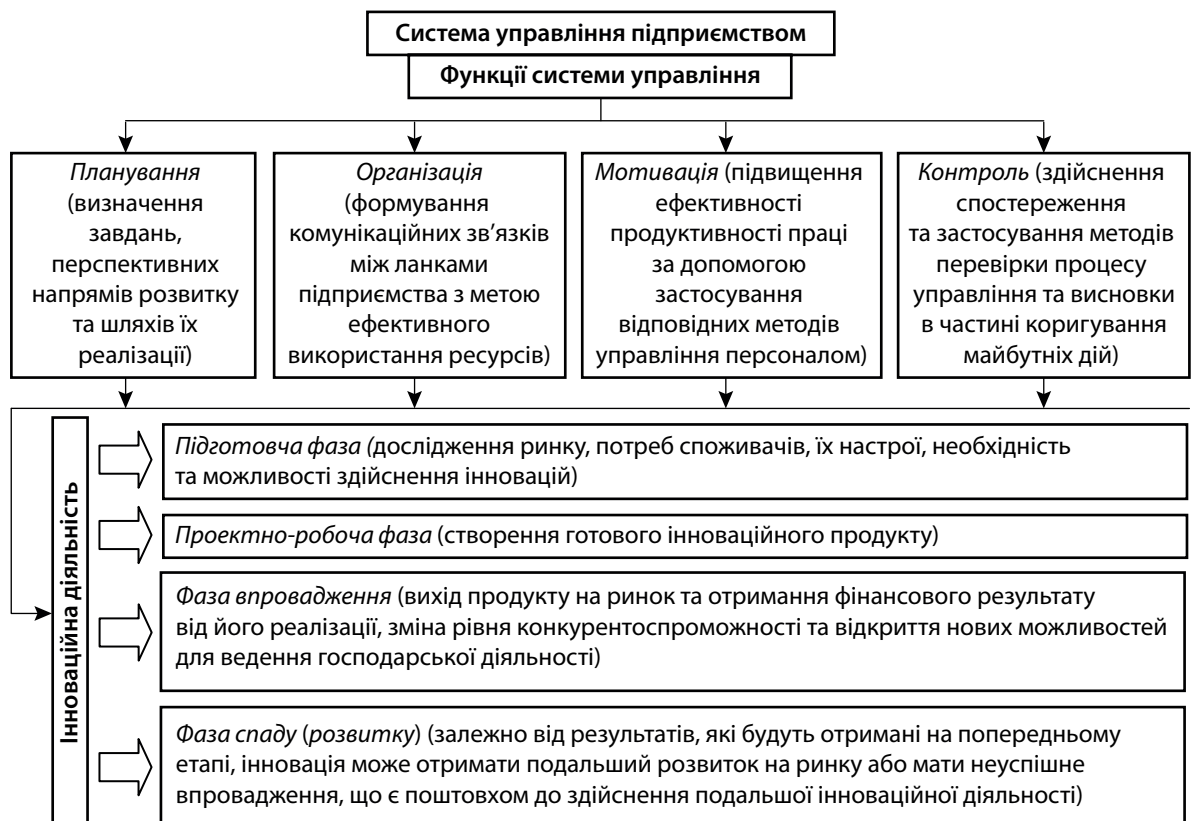

Рис. 4. Особливості зміни в системі управління під впливом здійснення інноваційної діяльності на підприємствах зовнішньої торгівлі

Джерело: авторська розробка за [16].

снення інновацій» [16, с. 55]. Даний етап передбачає виконання такої функції управління, як планування. Адже разом зі здійсненням підготовчих операцій підприємство повинно визначити завдання майбутньої інноваційної діяльності та окреслити перспективні напрями розвитку та шляхи їх реалізації.

«Проектно-робоча фаза має циклічний характер, оскільки для досягнення необхідного результату її етапи можуть повторюватися, і неодноразово. Результатом даної фази є готовий до впровадження продукт» [16, с. 55].

На даному етапі інноваційної діяльності відбувається виконання найважливіших завдань, які впливають на подальшу реалізацію інновацій в діяльність підприємств. Визначальну роль виконує функція організації, адже від того, наскільки ефективно налагоджено комунікаційні зв'язки між різними ланками, задіяними в процесі інноваційної діяльності, залежить кінцевий результат.

«Фаза впровадження, яка відповідає етапу виходу продукту на ринок, при повному життєвому циклі відображає відмінну особливість інновації, а саме – можливість отримання надприбутку та завоювання монопольного положення при реалізації» [16, с. 55].

Даний етап вимагає виконання від системи управління підприємством дій, пов'язаних з реалізацією контрольних функцій, а також формування відповідного інформаційного забезпечення про інноваційну діяльність підприємства з метою залучення інвестицій, що необхідні для інноваційного розвитку підприємства.

«Після реалізації та функціонування інновації на ринку відбувається насичення нею з боку підприємства та з боку споживача. Після того, як спроможність інновації задовольняти потреби скорочується, скорочується й попит на неї. У споживача формуються потреби більш високого рівня, а підприємства вимушені шукати шляхи здобуття конкурентних переваг, що можливо лише за умови здійснення інноваційної діяльності» [16, с. 56].

Характеризуючи даний етап, варто вказати на необхідність якісного прийняття управлінських рішень та систематизації інформаційного забезпечення, що сприятиме виявленню недоліків у сфері процесу впровадження інновацій у діяльність підприємства та подальших дій у частині попередження їх виникнення на етапах майбутніх інноваційних процесів.

Таким чином, представлено обґрунтування впливу процесу використання інновацій у зовнішньоекономічній діяльності підприємств показує, наскільки система управління є важливим сегментом в успішності реалізації інноваційних процесів. Це, своєю чергою, забезпечує досягнення позитивних результатів у сфері підвищення рівня конкурентоздатності інноваційних продуктів на зовнішніх ринках товарів і послуг.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вищевикладений матеріал, можна зробити висновок, що на сьогодні економіка країни перебуває в стані змін та трансформацій. Це вимагає здійснення та функціонування злагодженого механізму між державою, підприємствами та домогосподарствами. На законодавчому рівні визначено як пріоритетний напрям перехід підприємницької діяльності до наукомісткої інноваційної продукції, що забезпечить успіх на світових ринках. Необхідність таких змін підтверджує аналіз статистичних даних у частині структури ВВП та експортних операцій українських підприємств, а також результати досліджень науковців.

У ході дослідження окреслено необхідність врахування під час управління зовнішньоекономічною діяльністю особливостей впровадження інноваційних процесів, що сприятиме задоволенню потреб як зовнішніх, так і внутрішніх груп зацікавлених користувачів. Крім того, взаємодія етапів інноваційної діяльності та управлінських функцій підвищить результативність системи управління підприємства в цілому. Рішення у сфері управління, які будуть враховувати процес впровадження та функціонування інновацій на підприємстві, сприятимуть покращенню фінансового стану та відкриватимуть перспективи у сфері стратегічного розвитку суб'єкта господарювання. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Валовий внутрішній продукт за 2017 рік / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Впровадження інновацій на промислових підприємствах / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Експортна стратегія України. Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі 2017–2021 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2017. URL: <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=e6ab10fa-0ad9-4fe4-b8be-32f570693b64&title=EksportnaStrategiiaUkraini-DorozhniaKartaStrategichnogoRozvitkuTorgivli2017-2021>
4. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
5. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 р. № 3715-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
6. Зянько В. В., Єпіфанова І. Ю., Зянько В. В. Інноваційна діяльність підприємств та її фінансове забезпечення в умовах трансформаційних змін економіки України: монографія. Вінниця: ВНТУ. 2015. 172 с.
7. Інноваційна активність / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Кантаєва О. В. Вопросы развития теории и практики учета и анализа инновационной деятельности предприятия. *Бухгалтерский учет и аудит*. 2009. № 4. С. 25–31.
9. Князь С. В., Комарницька Н. М. Місце та роль інноваційного менеджменту в системі управління підприємством. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Вип. 3 (54). URL: <http://dSPACE.oneu.edu.ua/>

10. Корінько М. Д. Інновації у діяльності суб'єктів господарювання. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 5. С. 149–154.

11. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. Львів : Видав. центр Львівського нац. ун-ту. ім. І. Франка, 2001. 608 с.

12. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print1511638693776328>

13. Товарна структура зовнішньої торгівлі у 2017 році / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

14. Харів П. С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів. Тернопіль : Економічна думка, 2003. 326 с.

15. Ховрак І. В., Мельничук П. С. Інноваційна активність вітчизняних підприємств: сучасний стан та проблеми розвитку. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Сер.: Економічні науки*. 2011. Вип. 2 (1). С. 221–225.

16. Чорна М. В., Глухова С. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монографія. Харків : ХДУХТ, 2012. 210 с.

REFERENCES

Chorna, M. V., and Hlukhova, S. V. *Otsinka efektyvnosti innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv* [Evaluating the effectiveness of innovation activity of enterprises]. Kharkiv: KhDUKHT, 2012.

"Eksportna stratehiia Ukrainy. Dorozhnia karta stratehichnoho rozvytku torhivli 2017-2021" [Export strategy of Ukraine. Road Map for Strategic Trade Development 2017-2021]. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy, 2017. <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=e6ab10fa-0ad9-4fe4-b8be-32f570693b64&title=EksportnaStrategiiaUkraini-DorozhniaKartaStrategichnogoRozvitkuTorgivli2017-2021>

"Innovatsiina aktyvnist" [Innovative activity]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Kantayeva, O. V. "Voprosy razvitiya teorii i praktiki ucheta i analiza innovatsionnoy deyatel'nosti predpriyatiy" [Issues of the development of theory and practice of accounting and analysis of innovation activities of enterprises]. *Bukhhalterskiy uchet i audit*, no. 4 (2009): 25-31.

Khariv, P. S. *Innovatsiina diialnist pidpriemstva ta ekonomichna otsinka innovatsiinykh protsesiv* [Innovative activity

of the enterprise and economic evaluation of innovative processes]. Ternopil: Ekonomichna dumka, 2003.

Khovrak, I. V., and Melnychuk, P. C. "Innovatsiina aktyvnist vitchyznianiykh pidpriemstv: suchasnyi stan ta problemy rozvytku" [Innovative activity of domestic enterprises: current state and development problems]. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Seriya: Ekonomichni nauky*, no. 2 (1) (2011): 221-225.

Kniaz, S. V., and Komarnytska, N. M. "Mistse ta rol innovatsiinoho menedzhmentu v systemi upravlinnia pidpriemstvom" [The place and role of innovation management in the enterprise management system]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*. 2014. <http://dspace.oneu.edu.ua/>

Korinko, M. D. "Innovatsii u diialnosti subiektiv hospodariuvannia" [Innovations in the activities of business entities]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 5 (2009): 149-154.

Krupka, M. I. *Finansovo-kredytnyi mekhanizm innovatsiinoho rozvytku ekonomiky Ukrainy* [Financial-credit mechanism of innovative development of the economy of Ukraine]. Lviv: Vydav. tsentr Lvivskoho nats. un-tu. im. I. Franka, 2001.

[Legal Act of Ukraine] (2002). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

[Legal Act of Ukraine] (2010). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print1511638693776328>

[Legal Act of Ukraine] (2011). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>

"Tovarna struktura zovnishnyoi torhivli u 2017 rotsi" [Commodity structure of foreign trade in 2017]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

"Valovyi vnutrishnii produkt za 2017 rik" [Gross Domestic Product for 2017]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

"Vprovadzhennia innovatsii na promyslovykh pidpriemstvakh" [Implementation of innovations at industrial enterprises]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Zianko, V. V., Yepifanova, I. Yu., and Zianko, V. V. *Innovatsiina diialnist pidpriemstv ta yii finansove zabezpechennia v umovakh transformatsiinykh zmin ekonomiky Ukrainy* [Innovative activity of enterprises and its financial support in the conditions of transformational changes of the Ukrainian economy]. Vinnytsia: VNTU, 2015.